

BIDRAG TIL D. G. MONRADS LEVNED

II.

AF

BJØRN KORNERUP

Fra D. G. Monrads Studietid foreligger bevaret en mindre Samling Breve, som i flere Henseender frembyder Interesse. De er rettet til hans Ungdomsven og Studiefælle, den senere bekendte Skolebestyrer, Dr. phil. MARTIN HAMMERICH († 1881). Som født i samme Aar (1811) var de jævn gamle, og begge havde valgt Teologien til Fagstudium. Nok saa betydningsfuldt var det dog vistnok, at de begge tillige med Iver og levende Interesse dyrkede Studiet af Sanskrit. Af Brevene fremgaar det yderligere, at Hammerich og Monrad fra første Færd havde følt sig personligt stærkt tiltrukket af hinanden, og at der imellem dem udviklede sig et varmt og værdifuldt Venskabsforhold, som forøvrigt vedvarede lige til Hammerichs Død.

Venskabet kom i de unge Aar til at gennemgaa en ejendommelig Ildprøve, idet de begge bejlede til den samme unge Piges Kærlighed. Antagelig gennem P. O. Brøndsted var Monrad blevet indført hos Krigsassessor HOLGER HALLING AAGAARD († 1866) til Iselingen, gift med Brøndsteds Svigerinde, og i deres Datter ANNA MATHEA (født 1820) forelskede han sig stærkt. Hans Kærlighed blev dog ikke besvaret. 1837 synes han at have faaet det endelige Afslag, og Anna Mathea foretrak Vennen Martin Hammerich, med hvem hun blev forlovet 1837, og som hun ægtede 1841. Denne Kærlighedshistorie ligger som den dystre Baggrund bag de fleste af de Breve, som skal meddeles her, og kan yderligere belyses af et Brev, tilføjet som Tillæg, fra Monrad til Anna Mathea¹. Selv efter at

¹ Vedlagt Brevene findes tre, ikke her medtagne, Digte fra Monrad til Anna Mathea fra 1833-34.

Monrad var blevet forlovet 1838, synes han ikke helt at have kunnet glemme sin første Elskede¹.

Brevene er iøvrigt værdifulde til Oplysning om Monrads Studier og personlige Forhold i Ungdomsaarene. Særlig interessante er Udtalelserne om hans Fordybelse i det gamle Testaments Tankeverden. Som Helhed tegner de et mærkeligt Billede af en rigt udrustet, sammensat Personlighed, der endnu i flere Henseender langt fra var kommet til aandelig Afklaring. Betegnende for hans ejendommeligt disharmoniske Natur er vistnok især det Brev, der er skrevet til Hammerich fra Paris saa sent som den 17. Juni 1839. Skønt Baggrunden for flere Udtalelser heri ikke er ganske gennemsigtig, understreger Brevet stærkt, hvor vanskeligt det er at vinde en modsigelsesfri Opfattelse af denne rigt fæctterede Personlighed. Med god Grund er det udtalt af hans seneste Biograf: „hans Billede fortøner sig i det Rembrandtske clairobscur.“²

De her omtalte Breve findes alle i det Aagaard-Hammerichske Privatarkiv i Rigsarkivet. Tilsvarende Breve fra Hammerich er ikke bevarede. — Brevene meddeles bogstavret, idet blot den skødesløse Tegnsætning er lempet efter nu gældende Regler. Ligeledes er der hist og her, hvor det skønnedes ønskeligt, foretaget den Forandring, at Teksten er opløst i mindre Afsnit, skønt Monrad — som det var almindelig Skik i Datidens Breve, aabenbart for at spare paa de dyre Postpenge — uden „Udgange“ fyldte Brevarkene uno tenore.

ASGER NYHOLM har Fortjenesten af først af alle at have henvendt Opmærksomheden paa disse Breve og aftrykt enkelte Stykker deraf i sin Disputats om Monrad, for saa vidt de var af Betydning for hans Formaal³. I nogle Tilfælde kan jeg dog ikke med Hensyn til Spørgsmaalene om Datering og Adressat følge denne Forfatter (jvfr. nedenfor S. 54).

Om nogle enkelte Personer, der som oftest nævnes i Forbi-

¹ Ved Læsningen af Monrads Ungdomsbreve maa man oftere mindes Birkedals Udtalelse om ham: „han var saare fængelig overfor kvindelig Skjønhed og Ynde, naar den var forbundet med Sjælsadel og Aand“ (Vilh. Birkedal, Personlige Oplevelser I, 109).

² Asger Nyholm i Festskrift til Jens Nørregaard den 16. Maj 1947, 1947, S. 230.

³ Saaledes S. 21, 22, 23, 28, 30, 33, 37. — I Brev af 26. Januar 1948 har Dr. Nyholm meddelt mig, at han intet har at erindre imod, at nærværende Udgiver publicerer de omtalte Breve.

gaaende, er det trods al anvendt Umage ikke lykkedes at fremskaffe tilstrækkeligt identificerende Oplysninger, uden at der dog i hvert Tilfælde er blevet gjort opmærksom herpaa i Noterne.

A.

D. G. Monrad til Martin Hammerich.

I.

[1834 Efteraar]¹.

Min kjære Ven!

Endelig befinder jeg mig nu fuldkommen vel, og mine Kræfter ere næsten alle vendte tilbage. Mit Kammer er saa hyggeligt og net, som jeg kan ønske mig det, og jeg har al mulig Pleie, og al den venlige Ømhed, som er saa gavnlig for en Reconvalescent, og som hverken findes paa Hospital eller Regents. Vinterlivet er vel ikke begyndt endnu, da vi i Torsdags havde 21 Graders Varme; men jeg begynder dog at anstille Undersøgelser angaaende Byens qvindelige Besætning.

Alligevel maa jeg tilstaae, at jeg i visse Henseender vil komme til at savne Kjøbenhavn, og isærdeleshed Dig, min *bedste* Ven; thi mine Tanker ere nu blevne saa vante til fri Meddelelse, at de ei synes at blive ret friske og kraftfulde, naar jeg beholder dem hos mig selv.

Jeg kan nu, uden at det generer mig, spadsere $\frac{1}{2}$ Miils vei, og har derfor ogsaa begyndt at studere. Hjob har interresseret mig overordentligt. Det mosaiske System, at eenhver Handling har sin Belønning eller Straf enten paa

¹ Det kan være tvivlsomt, hvornaar dette Brev er skrevet. Brevet er ikke selv dateret, men bærer en senere Blyantspaaskrift „1834 Efteraar?“, idet dog 1834 synes rettet fra „1832“. Nyholm (S. 21) henfører Brevet til 1832, antagelig fordi det i Tonen viser stærk Lighed med et Brev af 25. Aug. 1832 til H. C. Ørsted (Breve fra og til Hans Christian Ørsted II, 106–7). Imidlertid var Monrad ogsaa 1834 syg (Knud Fabricius, Regensen S. 94) og har formentlig paa ny trængt til et Rekreationsophold i Odense (Brevet er forsejlet med hans Plejefader, Præsten L. C. Westengaards Signet). Forøvrigt staar det aabenbart i en nøje Sammenhæng med det følgende Brev (af 2. Decbr. 1834). – Naar Nyholm opfatter Frederik Hammerich, ikke hans Broder Martin Hammerich, som Adressaten, maa det være urigtigt (Nyholm S. 21 og S. 28 vedr. Brev af 2. Decbr. 1834). Brevet er stilet til cand. theol. Hammerich, og dermed kan næppe være ment Frederik H., der var blevet Mag. art. 16. Januar 1834. Tilmed vilde Monrad sikkert ikke i 1834 tiltale ham med „du“, naar et, iøvrigt venskabeligt, Brev af 4. Maj 1852 viser, at de endnu var Dis (D. G. Monrads Privatarkiv i Rigsarkivet). Endelig peger Brevets Proveniens (*Martin* Hammerichs Privatarkiv) bestemt i samme Retning. Yderligere kan bemærkes, at Fr. Hammerich ikke 1834 var i København, som Adressaten forudsættes at være, men paa sin lange Udenlandsrejse (Fr. Hammerich, Et Levnetsløb I, 319 ff.).

den Handlende selv eller hans Børn, og Loven om Ikke-Udødelighed seer man her sprænge sig selv i Hjobs Tvivl.

Herved vinder man et fast Punkt for Tidsbestemmelser, hvilket, forsaa-vidt jeg veed, er bleven overseet; og paa den anden Side afskjæres den Mening, at Mosæ Bøger først i seen Tidsalder er forfattet, da man her seer det samme System i sin Barndom, som i Hjob gaaer sin Død imøde, hvorfor Forfatteren forgjæves søger at redde det ved at lade den virkelige deus komme ex machina.

Examensforberedelserne nøde mig imidlertid til ikke at gaae tilbunds i disse Undersøgelser¹.

Til Foraaret haaber jeg at blive „en Lykkeligjennemexamengaaet“.

Hils Sanskrit og Professoren i Sanskrit², hils din Familie og Brøndsteds³ fra

Din

D. G. Monrad.

Medfølgende Sager er Du nok saa god at besørge. – Brevet til ALLEN⁴ maa Du endelig afsende samme Dag, som Du faaer det! Lev vel!

Bogen sendes til Allen.

[Udskrift:] S. T. Hr. Candidatus theologiæ Hammerich. Ved Godhed.
Nybrogade No. 5.

2.

Odense den 2de December 1834.

Kjære Ven!

Jeg har ikke skrevet før til Dig, fordi jeg ikke har havt Lyst til at skrive til Dig eller nogen Anden; Grundene hertil har tildeels været, at jeg gjerne vilde meddele Dig noget bestemt om, naar jeg kom til Byen, men noget⁵ Afgjørende i denne Henseende har det ifølge min Natur været vanskeligt at beslutte mig til. Det gik da, som jeg formodede, det G. T. har taget alle Kræfter i Beslag mod min faste Villie, og jeg er herved kommen reent bort fra Examen og kan ei tænke at komme op førend til Sommer⁶. Da jeg nu nødig vilde lade Sanscrit, som jeg ret begynder at længes efter, hvile saa længe, saa har jeg besluttet at reise ind til først i Januar, for at vi i Compagni kunde gjenemgaae Nalas⁷ sammen, som jeg derfor gjerne vilde have, at Du ei skulde læse.

¹ Monrad tog teologisk Attestats 13. Juli 1836.

² Professor Carl Theodor Johannsen, jvfr. S. 56, 61.

³ Jvfr. 12. R. III, 153.

⁴ Historikeren Carl Ferdinand Allen (1811–70) var Monrads nære Ven og Kontubernal paa Regensen (Vilhelm Birkedal, Personlige Oplevelser i et langt Liv I, 111, 144 f.).

⁵ Ordet skrevet to Gange i Originalen.

⁶ Jvfr. ovenfor.

⁷ Formentlig Nalus, Sagnet om Kong Nala fra Mahābhārata, som Franz Bopp

Vær nu saa god at leie mig et umeubleret Værelse til fire Daler om Maaneden i Nærheden af Studiegaarden, med Reengjøring og varmt Vand.

Eller der falder mig Noget ind; maaskee der bliver en Plads ledig paa Borchs Collegium til Nytaar, ja, hvis jeg ikke tager Feil, saa er Møllers Tid udløben¹. Kunde Du henvende Dig til Sibbern² og spørge ham derom, samt spørge, om der er noget Haab for mig, hvis jeg søgte det. Gjør ved samme Leilighed de tilbørlige Undskyldninger, fordi jeg ei tog Afsked med ham. Min totale Mangel paa Kraft var Aarsag i, at jeg maatte nægte mig den Fornøielse at høre hans Mening angaaende min Recensjon over Tordenskjold³, hvilket jeg da har til Gode. Hvis han skulde give mig Haab, da var det vel ikke saa galt at tale foreløbigen med Øhlenschläger, Ørsted, Brøndsted, Bornemann, Petersen, Hohlenberg og Johansen⁴.

Af 1, 2, 3 og 4 kunde jeg faae Attester, som da kunde vedlægges Ansøgningen, som jeg sender til Dig, saasnart jeg faaer dit Svar.

Bedst var det vel i Samtalen med disse Mænd at fremhæve mine hebraiske Studier og Sanscrit og derimod lade theologisk Attestats træde i Baggrunden som noget, jeg maaskee vilde tage for at kunne disputere for Licentiatgraden, og til de Kundskaber, som udfordres dertil, har det G. T. Studium tildeels ledt mig. Dette Skin er vel klogest for at redde min Conseqvents, og det er da heller ikke blot Skin.

Skulde imod Forventning ei mine Fortjenester og mine Connexioner give mig noget grundet Haab, da lei et umeubleret Værelse til 4 d. til den 1ste Januar.

Det var vel bedst, om Brøndsted anmodedes om at tale med de af Consistoriets Professorer, som han kjender. Hvorledes tituleres Consistorium, og hvorledes underskriver man sig?

Vær fremdeles god at gaee til Allen og bede ham om saa snart som

havde udgivet og oversat 1819, og som benyttedes ved de fleste Universiteter som Indførelse til Studiet af Sanskrit og den indiske Litteratur (M. Winternitz, Geschichte der indischen Litteratur, I, 2. Aufl., S. 15-16).

¹ Monrad blev Alumnus paa Collegium Medicum 8. April 1835; „Møller“ maa være den senere Seminarieforstander og Præst Ludvig Christian Müller (1806-51), der var Alumnus 20. Oktbr. 1830-Dechr. 1834 (Festskrift i Anledning af Borchs Kollegiums 200-Aars Jubilæum, 1889, S. 174).

² Professor Frederik Christian Sibbern (1785-1872) var Kollegiets Ephorus 1829-70.

³ En Recension af Adam Oehlenschlägers tragiske Drama „Tordenskjold“, 1833, nævnes ikke i de foreliggende Fortegnelser over D. G. Monrads trykte Skrifter. Antagelig sigtes der da blot til et Manuskript indleveret til Sibberns Bedømmelse.

⁴ Adam Gottlob Oehlenschläger, fra 1810 Professor i Æstetik, Hans Christian Ørsted fra 1806 Professor i Fysik, Peter Oluf Brøndsted fra 1813 Professor i Filologi, Matthias Hastrup Bornemann fra 1803 Professor juris, Frederik Christian Petersen fra 1818 Professor i Filologi, Matthias Hagen Hohlenberg fra 1827 Professor i Teologi, Carl Theodor Johannsen fra 1833 Professor i østerlandske Sprog.

muligt lade min Sopha istandgjøres hos en Sadelmager og en Snedker. Lad ham sige til Sadelmageren, at der oven i Sophaen er Krølhaar, og lad ham besørge den og mit øvrige Inventarium henbringe til mit Logie, saa snart som muligt, for at jeg kunde have det ved min Ankomst til Byen. Det gamle gule Betræk skulde ikke syes paa igjen, da min Søster¹ besørger et nyt syet paa, hvorfor Du endelig vilde være saa god at underrette hende om mit Logie, saa snart Du veed det.

See, det er nu rigtignok megen Godhed at forudsætte hos Dig, men det er langtfra, at jeg tvivler om, at Du har den, at Enden ikke er endda. Vær allerendeligst saa god at gaae til Levinsen² og sige ham, at en Huuslærer Plads paa 150 R. i det sydlige Sjælland mellem Vordingborg og Nestved staaer til hans Tjeneste, men at jeg meget nødig vilde have, at han skulde tage imod den, da det ei vilde være godt for ham at forlade Byen. – Vær overbeviist om, Levinsen er ikke forskruet! Jeg vil nævne Dig tre gamle Studenter af mit Bekjendtskab, Øhlenschläger, C. H. Ørsted og Rask³.

Levinsen lægger sig meget stærkt efter det Islandske og har en ualmindelig almindelig Dannelse. Der findes overordentlig klare Forestillinger hos ham og et Hjerte, som er ægte.

Hvad Du fortæller om Müller⁴, interresserer mig meget. – En tydsk Skuespiller, med hvem jeg gjorde Bekjendtskab paa Hospitalet, og til hvem jeg sagde Farvel for evig paa Østergade, og som faldt mig om Halsen og kyssede mig, da vi atter mødtes her; Grevinde Ahlefeldt med et Par spillende brune Øine, der ingeniunde ere pietistiske; men som alligevel, uagtet mine Demonstrationer om Ondt og Godt, søger i Hu og Hast at faae sin Sjæl puttet ind i Lovens Ark med Naadestolen over –; et lille yndigt Væsen paa tretten Aar, der trode Cherubernes Sværds Flamme endnu vandrer i Paradiis, skjøndt rigtignok med temlig megen Tandpine, min Annemathe[as] ἀπαύγασμα⁵, hvis Navn er Hulpe og hvis Fader er Bisp – see her har Du mine interres[ante] Personer i Odense⁶.

Det G. T. Studium interresserer mig særdeles meget, Idcernes S[ammen]-hæng og deres historiske Udvikling gaaer mere og mere op for mig; Anvendelserne af de Oplysninger, som kan hentes fra *Veda* og *Zendavesta*, gjør mig ordentlig ganske spændt.

¹ Formentlig den ugifte Søster Otilie Monrad, der levede og døde i København (Tilskueren 1904, S. 39).

² Jvfr. 12. R. III, 154.

³ Foruden de ovennævnte Adam Oehlenschläger og H. C. Ørsted Professor Rasmus Christian Rask (1787–1832). Monrad havde bl. a. 1830–31 studeret Arabisk hos den sidstnævnte (Nyholm S. 6). Ingen af disse tre Professorer havde underkastet sig en afsluttende Universitetsseksamen.

⁴ Formentlig den S. 56 nævnte L. C. Müller.

⁵ ∴ Afglans. Om Annemathe se S. 52.

⁶ Det er desværre ikke lykkedes med Sikkerhed at identificere de tre her nævnte Personer.

Du kjender min Grundtanke med Hensyn til Udødeligheds[læren], paa den har især mit Øie været henvendt under denne Gjennemlæsning, og saaledes har jeg da betydelige Forarbejder for 'en lille Afhandling, som maaskee kan erhverve mig Licentiatgraden¹. Hegel har jeg af og til studeret². – Kirkehistorie er heller ikke lagt ganske paa Hylde, men af det G. T. haaber jeg inden Juul at faae gjennemlæst Poeter, Propheter og Moses, hvilket altsaa er den anden Gjennemlæsning.

Naar jeg nu kommer til Kjøbenhavn, skal din Afhandling³ vederqvæge mig. – Hils Marie⁴ og siig hende, at hun er en velsignet lille en, og hun kan være forvisset om, at jeg hver Dag skal komme hen til hende og bede om den franske Bog.

Glem heller ikke at hilse Vence og Sine, hvilken sidste jeg desværre vel ikke faaer at see for det Første. Brøndsted (major et minor) og Johansen hils!⁵

Mine Forældre⁶ hilse Dig paa det Venligste; de e[re] ordentlig bleven gandske forelskede i dine elskelige Breve og ville absolut have, at Du med det Allerførste skal reise over med mig for at besøge dem, saa kunde vi da gjøre Touren herover gennem Møen, Falster, Lolland, Langeland og Svendborg.

Hils din Fader⁷ og gratuleer ham; din Jomfru, Ch. Falck, hvis Sygdom gjør mig ondt, og alle andre Venner og Veninder, som Du skulde see, fra din

trofaste
D. G. Monrad.

P. S. Mit gule Betræk skulde sendes til min Søster. – Undskyld alle disse Commissioner. Alt andet gjemmes til vor tilstundende Sammenkomst. Levinsen og Du selv bedes snart at skrive. – Husk Allen paa Hævelsen af mine Legater.

[Udskrift:] S. T. Hr. Candidatus theologiæ Hammerich. Ad. Hr. Agent Hammerich Nybrogade No. 5. Kjøbenhavn fr.

¹ Monrad blev ikke Lic. theol., men Mag. art. paa den 12. R. III 152 nævnte rent lingvistiske Afhandling.

² Jvfr. 12. R. III, 152.

³ Formentlig Martin Hammerichs Afhandling „Om Ragnaroksmithen og dens Betydning i den oldnordiske Religion“, paa hvilken han erhvervede Magistergraden 5. April 1836.

⁴ Formentlig Frederikke Marie Aagaard, jvfr. S. 60, 61.

⁵ P. O. Brøndsted, jvfr. 12. R. III, 153, og hans Søn Georg Koës Brøndsted, d. 1878 som Justitsraad og fhv. Ejer af Gyldenholm (jvfr. Birkedal, Oplevelser I, 180); Professor C. T. Johannsen (jvfr. S. 61).

⁶ Aabenbart Monrads Plejeforældre, Præsten ved St. Hans Kirke i Odense Laurits Christian Ditlev Westengaard (1795–1853) og Hustru Else Marie f. Høyen (1800–47).

⁷ Agent Johannes Hammerich (1777–1852).

3.

Borchs Collegium N° 14. Den 31de September 1836.

Kjære Hammerich!

Med forudskikkede Undskyldninger. – Det fornøiede mig meget at see af dit Brev fra Berlin, at dine Studier og Bestræbelser have den forønskede Fremgang. Efterretningen om Vedaerne vakte en saadan Interesse hos mig, at jeg endogsaa glemte Examensveerne¹.

Det første Spørgsmaal, der opstod hos mig, var om Prisen, som Du da nok ved Leilighed meddeler mig. Jeg begynder iøvrigt mere og mere at fortvivle om Muligheden af at realisere Sanscritstudierne; thi det G. T. med sin philologisk-semitiske og theologiske Side vil tage mig overordentlig megen Tid, det Værste er da, at jeg neppe faaer nogen Tid, naar jeg ifølge Herrens Forbandelse, der har viist sig som en ægte Prophetie, i mit Ansigts Sved skal fortjene mit Brød. Manuductioner er det kjedeligste i Verden, og hvis jeg ikke kan faae indrettet dem efter mit Hoved, da seer jeg mig nødsaget til at tage mod en Adjunct eller Informatorpost.

Min Helbred er svag, mine Familieforhold ruinerede; dog lad mig standse mine Jeremiader; hvis det ikke var for det gode Postpapiirs Skyld, der koster to Skilling Arket, da skulde jeg begynde paa et nyt Brev.

Bornemann og Martensen² ere komne hjem igaar; om det nationale, litterære, religieuse Liv skal jeg ikke kunne meddele Dig Noget, da det ikke interresserer mig for Øieblikket; men hvis der var foregaaet noget Mærkeligt, havde jeg dog formodentlig hørt tale om det paa Spisequarternet.

Jeg har begyndt paa en Cyclus af lyriske Digte, der have til Overskrift: Kurven eller den ulykkelige Elsker;³ Skade, at Pastoralseminariet kom drattende ind, og forstyrrede disse Rimerier, thi ellers skulde jeg ogsaa have besjunget en delicat trofast Ven. De indiske Studier staar i min Sjels Baggrund som et⁴ underligt Feeland, derfor vil Alt, hvad Du derom vilde meddele mig, interessere mig meget; men jeg er næsten bange for, at Du skal lade Dig afskrække herfra, og da Du jo udsætter Dig forat faae saadanne kjedsommelige Svar.

Vore fælleds Bekjendtere leve vel. Fra Annemathæa skal jeg hilse Dig.

Din

D. G. Monrad.

[Udskrift:] Hr. Dr. M. Hammerich. Bonn, poste restante. fr. Hamburg.

¹ MS.: Examensveerne.

² Den senere Biskop Hans Lassen Martensen (1808–84) og den senere Professor juris Frederik Christian Bornemann (1810–61) havde sammen foretaget en Studierejse i Udlandet 1834–36 og var kommet hjem i Eftersommeren 1836 (H. L. Martensen, Af mit Levnet I, 84 ff., 231).

³ Synes ikke bevarede (jvfr. Nyholm S. 492 f).

⁴ M S.: en.

Borchs Collegium N° 14. Den 28de Februar 1837.

Kjære Hammerich!

Efterat have gjennemlæst dit sidste Brev besluttede jeg snart at svare Dig, men da jeg senere fandt, at denne Correspondence maaskee vilde være mislig for den aandelige Cuur, som jeg havde underkastet mig selv, saa blev Forsættet et Forsæt. Hertil kom: Du skriver i dit sidste Brev, at Du ei havde Formodning, men Vished om Udfaldet af min Kjerlighedshistorie¹.

Da jeg nu ikke troer, at Du ynder aprioriske Grunde, saa kunde jeg ikke i din Menneskekundskab finde Nøglen til denne Vished og fandt mig henviist til Erfaringen. Men her indtraf nu den Omstændighed, at Marie Brøndsted og Rikke Aagaard² paa det Alvorligste forsikkrede mig, at de ikke kunde rose sig af en saadan Vished. Herved opstod der en Deel Mistillid til *din* Vished, især da A. M. neppe selv kunde have nogen bestemt Mening i denne Henseende. Hvis Du altsaa kunde meddele mig en fyldestgørende Forklaring, da vilde det være mig meget kjærkomment, men ved Himmel, Jord og Helvede, ikke en Tyddel herom, hvis Du ikke med ærligt Hjerte selv finder din Forklaring aldeles fyldestgørende, thi for mig er Teppet rullet ned for de svundne Tider, min Vane og min Vanes Drømme er forbi, og min Sjæl er bleven alvorlig og streng, skjøndt Verden ei seer det. Med fornyet Kraft og med fast Villie gaaer jeg min Gang, og jeg føler dyb Ro i mit Hjerte, thi er min Aand end svag og ringe, saa er dog mit Grundvæsen i Eenhed med den store og mægtige Aand, der bliver, naar jeg ei er mere. Dog lad mig ei blive svulstig; jeg seer, at jeg allerede er kommen langt fra Texten.

Altsaa for mig er det Forbigangne glemt, og om Du altsaa endikke kan give mig nogen tilfredsstillende Forklaring, saa vil der dog ikke efterlades nogen Hage i min Sjæl; derimod gjør noget seynsollende altid et piinligt Indtryk.

Iøvrigt Tak for dit Brev, som var mig meget kjærtkomment, min Tanke har tit dvælet ved det og er ikke sjelden bleven rørt over det; thi jeg troede deraf at kunne see, at der endnu var levnet Plads for mig i dit Hjerte, som vel ikke Russer, Tyve eller Barbarer har indtaget.

Jeg har overensstemmende med min Cuur ikke besøgt din Fader, nu da jeg er bleven karsk, skal jeg efterhaanden iværksætte en gradeviis Forandring i denne Henseende, da jeg nok vilde høre jevnlig fra Dig, og det maaskee heller ikke kunde være den Gamle ubehageligt.

A. M. er i denne Tid inde i Byen, jeg saae hende sidst klædt i Maske-

¹ Jvfr. S. 52.

² Om Marie Brøndsted, siden gift med C. C. Hall, jvfr. 12. R. III, 153. Frederikke Marie Aagaard (1816–91), 1838 gift med Adjunkt i Vordingborg, siden Sognepræst i Øster Egesborg, Hans Peder Koster Dorph (1810–91).

radedragt til Borup[s] Selskab¹ som græsk Blomsterpige eller rettere Frugtpige med en Viindruekurv paa Hovedet; med ungdommelig Glæde plukker hun enhver Blomst, som Livet byder, og Evighedsblomsterne glemmer hun heller ikke. I mange Henseender har hun megen Lighed med Dig – *det er misligt at lægge sin Skjæbne i Andres Haand.* — Gid ikke Aurikler og Roser, Tulipaner og Nelliker gandske maa skjule Evighedsblomsterne!

Jeg har søgt at realisere et venskabeligt Forhold. Den lille Pige har lovet mig det, hun har den bedste Villie, siger overmaade kjærligt Goddag og Farvel, men føler sig for Resten piinlig og generet i min Nærværelse. Endnu et Forsøg – og jeg resignerer ogsaa paa hendes Venskab; thi jeg er for god til at taales, og jeg har opnaaet stort Mesterskab i at resignere.

Marie Brøndsted og Hall leve sig efterhaanden mere og mere sammen, jeg føler mig hos Brøndsteds en Deel tilovers, omendskjønt Pigebørnene holde meget af mig.

Jeg har ret havt Anledning til at beundre Sines² mageløse fine Tact, hendes sande uskrømtede Deeltagelse og Hengivenhed for mig; hun er eet af de meget faae Væsener, til hvem jeg har en urokkelig fast Tillid.

Ørstedes leve ved det Gamle. Karen bliver bestandig meer og meer fortræffelig, og Sophie³ mere og mere smuk, hvorfor hun da ogsaa samler en stor Tilbederskare om sig; Martensen troes at være den Lykkelige. Aagaard har forpagtet en af Kents Gaarde. – Dorph er fremdeles Huuslærer. – Levinen⁴, fra hvem jeg skal hilse paa det Venligste, arbejder sig ind i Grækernes Mythologie, har læst Homer, Hesiodus, Pindar, Æschylus, Sophocles og arbejder løs paa Euripides; han boer hos mig, og vi føre et gandske ypperligt Liv.

Johansen⁵ er syg. Jeg tænker paa en Adjunctplads i Sorø; eller jeg iaar vil slaae mig igjennem i Kjøbenhavn, næste Aar søge at komme til at reise udenlands og, hvis det slaacer feil, søge geistlig Ansættelse. Jeg haaber da, at en god Villie skal gjøre mig til en brugbar Borger. – Ørsted poeticerer, Clausen politicianer, Poul Møller udødeligserer i Maanedskriftet, Sibbern kaldes af den Hellig Aand til at skrive i alle Bladene og udlees⁶. Annemathea føler sig lykkelig ved sit Hjertes Frihed. – Livet er fuldt af Besværligheder.

D. G. Monrad.

¹ „Borups Selskab“, en af de gamle Klubber, bestod til 1841 (Villads Christensen, København 1840–1857 S. 374).

² Frederikke Marie Aagaard, kaldet Sine, jvfr. Fr. Barfod, Et Livs Erindringer S. 143.

³ H. C. Ørstedes Døtre Karen (1815–92), gift med Professor, Dr. phil. Edvard August Scharling (1807–66) og Sophie (jvfr. 12. R. III, 152).

⁴ Jvfr. S. 57.

⁵ Formentlig Carl Theodor Johannsen (1804–40), fra 1833 Professor extraordinarius i de østerlandske Sprog, hvis „Hebraisk Formlære“, 1835, Monrad havde anmeldt.

⁶ H. C. Ørsted havde 1836 udgivet „Luftskibet, et Digt“, H. N. Clausen var

P. S. Glem ikke at tale om Sanscrit. Staaer de Bøger, som Du har eller vil hjemsende, til min Disposition?

[Udskrift:] Hr. Dr. Hammerich. Bonn. fr. Hamburg.

5.

4de October 1837.

Guds rige Velsignelse, min dyrebare Ven, være med Dig og Dine¹, hans Kjerlighed opfylde Eders Hjerter med sin dybe Fred; lad fra først af Eders Sjeles Samfund blive ret inderlig rodfæstet i den, og lad dette evige himmelske Lys fra først af kaste sin Glands over Eders Glæde over hinanden. At dette høie aandelige Samliv i hele sin Fylde maa udvikle sig hos Eder, dette er med Hensyn til Eder mit høieste og mit eneste Ønske, som ikke sjelden i de stille Timer fremtræder for min Sjæl. Al Bitterhed og al gjensidig formeent eller virkelig Krænkelser være glemte, og jeg rækker Dig Fredens Oliveblad i den Overbeviisning, at et Hjerte, der er glad, gjerne vil, at alle skulle være glade, og fulde af Kjerlighed imod det.

Hvad min Person angaaer, da er min Glæde og min fuldkomne Fred og Tilfredshed uafhængig af Livets Tilfældigheder, og jeg hverken trænger til eller ønsker noget Menneskes² Medlidenhed. Men oprigtigt Venskab som dette kunde jeg nok ønske, og hvis sand Hengivenhed kan gjøre værdig til det, da er jeg ikke uværdig. Hils min lille trofaste Veninde fra mig og tak hende for hendes Brev, der var mig særdeles kjærkommet. Hils din lille Brud paa det Kjærligste fra mig, og vær selv hilset fra din trofaste Ven

D. G. Monrad.

[Udskrift:] S. T. Hr. Mag. Hammerich, Iselinge. Wordingborg. fr.

6.

2^{den} August 1838.

Min kjære Ven!

Dit Brev har længe maattet vente paa Svar; men hvis Du nu er et skikkeligt og fornuftigt Menneske, der ikke farer hovedkuls fra Verdens Hoved-

1837 politisk især optaget af Trykkefrihedssagen (Jørgen Larsen, H. N. Clausen I, 282 ff.), Poul Martin Møller offentliggjorde i „Maanedsskrift for Litteratur“ XVII Afhandlingen „Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed“, og F. C. Sibbern deltog i disse Aar livligt i den offentlige Debat (J. Himmelstrup, Sibbern S. 184 ff; jvfr. J. P. Mynster i Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort II, 18).

¹ Brevet formentlig skrevet i Anledning af Martin Hammerichs Forlovelse med Anna Mathea.

² M S.: Menneskets.

stad, saa skal jeg selv komme til Dig sidst i September eller først i October og takke Dig for det. Hvis Du bliver, da skal jeg reise ned til Annemathæa og lade hende see paa mig, og derpaa skynde mig til Paris og lade Dig see paa mig, at jeg kan være et Substitut for Maanen og Stjernerne.

Mag. Becker¹ har jeg truffet paa Gaden, han lod til at være bleven godt traineret i England; jeg er vis paa, om vor Herre gav ham Lov til at gjøre en Udenlandsreise og besøge Jupiter eller bereise Melkeveien, saa vilde han dog foretrække at reise til England og spise Bøfstege.

Hospitalet aflagde jeg en Visit forleden Aften, men traf Ingen og kan derfor ikke hilse Dig.

Storfyrsten² fik ondt i Maven og kom ikke ud at see paa den store Revüe med 10,000 Mand; men jeg trak op med en Svigerfader og to Svogre, og din Fader trak op med Jomfru Pren³. Han kom hen til mig og sagde: Monsieur, jeg hører, at De er bleven forlovet, maa jeg have den Ære at gratulere.

Den lille spidsnæsedede coquette Frøken Engelstoft har jaget Kjæresten fra Fædrenehjemmet, eller rettere fra sin Moder⁴. Conferentzraaden⁵ sagde, at nu var han saa syg, at det ikke kunde blive værre, og styrkede sig ved Lisabones Viin og ved den Tanke, at han ingenlunde havde Grund til at være misfornøiet med sine Arbeider.

Jeg er endnu ikke færdig med min Disputats⁶, Trykningen gjør mig tusinde Bryderier, Correctur og Besøg i Bredgaden og Torbæk, hvor Emilie ligger paa Landet hos Werlin⁷, afløser hinanden. – Snart stunder det til, at jeg skal reise bort og lade hende tilbage. Vi gjøre os uhyre megen Umage for i Fælledsskab at drømme en Quine⁸, thi da skulde hun drage med mig; men vi har ei bragt det videre end til, at Emilie igaar Nat drømte 34; og et Udtræk kan ikke forslaae. – Det er i Grunden haardt nok at reise ene; den aandelige Udvikling, i dette Tilfælde meget betinget ved Samlivet, standser,

¹ Mag. art., siden Dr. phil., Sognepræst i Soderup-Eskildstrup, Provst Peter Willemoës Becker (1808–77) havde 1836–38 foretaget en længere Studierejse bl. a. med vigtige Ophold i England (og Skotland). Jvfr. P. W. Becker, Historiske Afhandlinger I S. IV f., 56 ff., 200 ff.

² Storfyrst Alexander Nicolajwitsch (senere Kejser Alexander II) opholdt sig i København 27. Juni–13. Juli 1838 (Berlingske Tidende).

³ Agent Hammerichs Husbestyrerinde, Jomfru Doris Prehn, kendt som „Jomfru Prehn No. 2“ til Forskel fra den i den Hammerichske Familie saa dybt indgribende „Jomfru Prehn No. 1“ (Fr. Hammerich, Et Levnedsløb I, 346–47).

⁴ Mette Marie Engelstoft (1811–46) gift 1839 med Professor juris Frederik Christian Bornemann (1810–61).

⁵ Konferensraad, Professor Laurids Engelstoft (1774–1851).

⁶ Jvfr. 12. R. III, 152.

⁷ Monrads Forlovede Emilie Nathalie Lütthans (1815–71), med hvem han havde gjort Bekendtskab gennem sin Studiefælle Lic. theol., siden Sognepræst i Ferslev-Vellerup, Christian Werliin (1804–66). Jvfr. Nyholm S. 37.

⁸ En Lotteriseddel (til Tallotteriet) med Forbindelse af fem besatte Tal (Den danske Ordbog XI, 957).

og det er tungt nok for den Ene at maatte betragte to Aar af sit Liv for saa godt som tabte. Hvilket rigt Fond for det kommende Liv vilde ei 2 Aars Ophold i Udlandet afgive. Men som sagt det vil ei gaae med Quinen.

At jeg føler mig lykkelig, behøver jeg ikke at skrive Dig til, thi Du kjender mig for godt til, at Du ikke skulde vide, at jeg ikke vilde indgaae nogen saadan Forbindelse, uden naar det kunde skee med min fulde Sjæl. Det første Indtryk sagde mig, at jeg ved hende vilde blive lykkelig, og den forløbne Tid har lært mig, at jeg tør stole paa det første Indtryk. – Der er Intet af det, som bevæger sig i Tanken eller Hjertet, som jeg behøver at skjule for hende af Frygt for, at hun ei skulde kunde forstaae mig, og dette aandelige Samliv gjør mig lykkelig. – Dog lad mig standse. Gud give, at jeg maa blive værdig til den rige Velsignelse, som han har skjænket mig!

Det var smukt af Rikke Aagaard og Annemathæa, at de skrev til mig, deres Deeltagelse fornøiede mig meget. – Lev vel, min dyrebare Ven, oppebi mig i Paris, husk paa, at ogsaa vi gjorde et godt Indtryk paa hinanden, da vi saae hinanden første Gang, og at dette Indtryk endnu ikke har skuffet nogen af os.

Din trofaste Ven
D. G. Monrad.

Til Hr. Kayser og Hr. Fenger!¹

A.

Almindelig Indledning.

1. Ligerviis som Danmark er et lille Land mod hele Europa, saaledes bør mine Breve være faa i Forhold til Eders.

2. Fra fælleds Bekjendter, Ubekjendthed med hinandens personlige For[hold].

3. Mit Liv er saa gandske gaet op i uvisse Planer, usikre Forhaabninger; jeg er gaet op ad Bakke og har forgjæves ventet paa et Punkt, hvor jeg i al Mag kunde sætte mig ned og see mig om; men nu er jeg kommen paa et saadant Punkt, og nu har jeg sat mig ned, og nu seer jeg mig om – og Himmel, hvilken Udsigt nyder jeg, jeg seer Dig, Du halv-gavtyvagtige og halv-sentimentale Kayser, staa, jeg seer Dig, Du grundmurede Fenger, i de nye Klæder med de medaillerede Knapper docerende for de russiske Damer.

4. Det, som jeg har opnaaet, siden jeg skrev Eder til, er α) En Magistergrad (i Haabet) β) Et Reiestipendium γ) En Pige. Kjærlighed gjør, at Livet falder sammen med Evigheden, thi den vil Intet uden sig selv, den higer efter Intet, den seer hverken frem eller tilbage, den lever i Øieblikket med hele sin Fylde.

5. Dette er nu en almindelig Indledning. Den specielle kommer i næste

¹ Monrads Venner den senere Professor, Dr. med. Carl Johan Henrik Kayser (1811–70) og den senere Professor, Dr. med. Carl Emil Fenger (1814–84), der i Fællesskab foretog en treaarig Studierejse med særlig vigtigt Ophold i Paris.

Brev, hvis I sende mig blot $\frac{1}{4}$ Brev. Kayser har jeg mest forsyndet mig imod, thi han har skrevet to Breve til mig. I ville sagtens ikke troe mig, at jeg i min Skuffe ikke har mindre end tre Breve liggende fuldskrevne til Eder, men jeg er saa uhyre beskeden, at skrive til Folk i Paris, eller rettere at afsende Breve til dem, var Noget jeg undsaae mig meget for.

6. Lev nu vel, mine gamle Venner! Gid jeg maatte træffe Eder i Paris! og gid I maatte kjende mig saa godt, at I ikke troer, at jeg nogensinde glemmer dem, som har betydt saa meget for mig som I.

Eders

D. G. Monrad.

[Udskrift:] S. T. Hr. Magister M. Hammerich. Paris. Faubourg St. Germain rue du dragon No. 24. fr. Hamborg.

7.

17de Juni [1839]¹.

Hvor man bestandig, min kjære Ven, vedbliver at have mange Fordomme, selv om man opholder sig i en saa fordomsfri Stad som Paris. Saaledes har jeg endnu en ligesom medfødt Aversion for Hestekjød, for Væggeluis, med hvem jeg dog lever paa en meget fortrolig Fod, og for Circulærer. Der er for mig noget irriterende i at modtage et Brev, som ogsaa er til Andre. Er det Forfængelighed eller Stolthed eller Hengivenhed, eller – jeg [véd] ikke hvad? Det véd jeg, at jeg vil overlade til din skarpsindige Analyse dette Phænomen, der gjorde mig ærgerlig, hvergang jeg modtog et Brev til „mine kjære tre Venner“, ja i den Grad ærgerlig, at jeg sagde til mig selv: diable m'emporte, om jeg skriver en Linie, førend han er kommen til Danmark. Men nu er Du i Danmark, i Sjælland, paa Iselinge, i Kammeret ved Siden af Melkebotterne, der er (Kamret) omgivet paa de andre tre Sider af Haven, Støvlegangen, Studerekamret. Nu sover Du renere og uskyldigere end en Pariserinde paa fire Aar, uagtet en ganske smal Gang kun skiller Dig fra din Elskerinde, uagtet Fader A's Støvler er de eneste Skildvagter, som man har opstillet mellem Eder. – – –² Her har jeg gjort en meget lang Pause, thi min Tanke forvandlede sig til tableau. God Nat. Klokken er $1\frac{1}{2}$.

18de Juni.

Det er en ufordragelig Hede; jeg er sløv og dorsk, men jeg vil alligevel skrive til Dig, thi jeg har gjort en Pause i mit Liv, og i saadanne Pauser er jeg ene istand til at skrive til Dig. Grunden hertil er, at Du egentlig er en Gjenganger, eller hvis Du hellere vil, at jeg egentlig er en Gjenganger. Jeg gjør ligesom hans Majestæt Paven af og til Helgener, og i deres Tal er Du een af de allerfornemste. Da jeg imidlertid her sympathiserer meget med Pariserne,

¹ Brevet bærer som Blyantspaategning Aaret: 1839, et af Poststemplerne: Hamburg 28. Juni 39. – I September 1838 var Monrad rejst til Paris (Nyholm S. 38).

² Tankestregerne i Brevet, intet udeladt.

saa har jeg ogsaa det tilfældes med dem, at jeg meget sjelden tænker paa mine Helgener. Du er iøvrigt en ganske egen Helgen, Du er en Sammenblanden af Michael og Slangen. Du har forjaget mig af Paradiis, Du har tilintetgjort mine Idealer, Du har givet Menneskebesterne Navne for mig. Eller rettere sagt, det er ikke Dig, det er mit Forhold til Dig, det er vor Historie. Du har en symbolsk Betydning for mig, du har haft en Indflydelse paa mig, der aldrig vil tabe sig, og netop derfor er Du ikke seilet ned ad Lethefloden. Jeg er din Ven og er ikke din Ven, ligesom Du vil. Jeg vil have megen Nydelse af at tale med Dig, jeg vil have megen Fortrolighed til Dig, jeg vil med stor Fornøielse gjøre Dig Tjenester, jeg vil glæde mig over din Lykke, men bedrøve mig over dine Sorger, nei det vil jeg have mig meget frabedt. Dermed vil jeg naturligviis ei sige, at jeg ei med Rolighed vil høre paa¹ Alt, hvad der angaaer Dig, at jeg vil stræbe at opfatte det Disharmoniske og gjøre mig megen Umage for at finde et Middel til at opløse det. Men vender Du mig Ryggen, vender jeg Dig ogsaa Ryggen; farer Du heden, græder jeg ikke. Du seer, at jeg er aldeles trivial, aldeles som alle Andre, og det i den Grad, at jeg bevæger mig med stor Lethed i alle Talemaader om „at leve for Andre“, om „dyrebare Venner“, thi jeg har Frygt for at synes original. Men med Gud og min Helgen gjør jeg en Undtagelse, derfor gaaer jeg ikke tilalters, og derfor skriver jeg dette Brev til Dig. Det vilde være infamt, hvis Du vilde analysere mit Væsen for nogensomhelst, thi Menneskenes Børn ere nogle Asener, men hvis Du gjør det, skal Du ikke destomindre vedblive at være min Helgen, kun giver jeg den ene Fod et Anstrøg af en Hestefod. Du kan da naturligviis nok begribe, at jeg ei bryder mig det allerringeste om Kunst, Videnskab eller nogen af alle disse Pjalter, hvormed Menneskeheden dækker sin Nøgenhed. Jeg har tænkt paa, om jeg ei skulde gjøre mig ærgjerrig, men selv om hele Jorden nevnte mig med Respect, saa var det en ussel Ting, naar man tænker paa, hvilken jammerlig Plads Jorden indtager i Verdenssystemet. Jeg har en Illusion tilbage, det er Kjærlighed, den er mit Liv, den er mit Alt. Naar ogsaa den er forbi, saa -. Naar jeg er færdig med den berømte Grammatiker Sibawaihi², kommer jeg til Kjøbenhavn. Naar Du har modtaget en Copi, saa vender jeg tilbage til Paris, naar jeg har gjort den aldeles færdig, for at lægge den sidste Haand derpaa³. Lev vel, min dyrebare Ven. Hils Iselinge og dens Colonier, forsikr dem alle om min inderlige, hjertelige Hengivenhed fra Din

til Døden trofaste Ven

Rue de Chartres No. 7 et 9.

D. G. Monrad.

[Udskrift:] S. T. Hr. Magister Hammerich. Iselinge. Wordingborg. Danmark. Hamburg.

¹ M S.: to Gange „paa“.

² Sibawaihi (Siboüyah), berømt arabisk Grammatiker, d. ca. 795. Hans Værker er først udgivet fuldstændigt af Hartwig Derenbourg 1881-89.

³ Stedet, der er forsynet med flere Overstregninger, indeholder en noget løs Konstruktion.

8.

Nykjøbing den 7 Mai 1853.

Jeg er da, kjære Ven, kommen til det Resultat, at det er rettest, at jeg ikke tager Sæde paa Rigsdagen. Paa sidste Rigsdag var min Virksomhed aldeles betydningsløs¹, og da jeg indseer, at det samme fremdeles vil blive Tilfældet, saalænge national Lidenskab og ministeriel Halstarrighed kjæmpe med hinanden, saa har jeg ei kunnet oversee, at andre Pligter trængte sig frem i Forgrunden. For uventede Tilfælde staaer Pressens alfare Landevei aaben.

Da saaledes min tidligere Formening om at ville komme til at opholde mig en ikke ringe Deel af Aaret i Kjøbenhavn er opgiven, saa indvirker dette paa min Bestemmelse med Hensyn til Viggo², — — —

Din hengivne

D. G. Monrad.

S. T.

Hr. Professor Hammerich.

B.

D. G. Monrad til Anna Mathea Hammerich, f. Aagaard.

I.

Den 3^{die} August 1835.

Min kjære Annemathea!

Da jeg reiste bort, fik jeg slet ikke taget ordentlig Afsked fra Dig, og idet mit Haab bringer Dig sit sidste Levvel, føler jeg Trang til at takke Dig for Alt, hvad Du har været for mig. Mange Mennesker føle sig dragne til det Høiere ved den stille stjerneklare Himmel, eller naar Gud taler gjennem Torden og Lynild; hvad mig angaaer, da er der Intet i Himlen eller paa Jorden, der saameget har udbredt den stille, himmelske Fred, den dybe ufattelige Ro over mig som Synet af Dig og Tanken paa Dig. Med denne Tanke, min kjæreste helligste Eiendom, har mit Øie aabnet sig om Morgen og lukket sig om Aftenen; den har kastet sit forklarede Lys over min Glæde, og selv naar jeg var nedbøiet af Sygdom og Modgang, har den gjort mig udsigelig lykkelig.

Tvivlen har heftigt bevæget mig, min Tro paa Gud og Udødelighed har været knust; mægtigt lokkede Verdens Forførelser mig, da stod Du for min Sjæl med dette venlige Blik, Du vinkte mig hen til Dig fra den forvirrede Tummel, Du skjænkede mit Hjerte Uskyld, min Tanke Fred. Elskede Barn, stod

¹ Rigsdagssamlingen 7. Marts–18. April 1853, hvor Monrad havde lidt Nederlag i Finanslovsagen og Arvefølgesagen (Nyholm S. 162 ff); om Diskussionen om hans Motiver til nu at trække sig tilbage fra det politiske Liv sst. S. 165 ff.

² Monrads ældste Søn, den senere Løjtnant Viggo Monrad. Resten af Brevet er uden historisk Interesse.

mig ikke fra dig¹; thi hvis Du bortstødte mit Hjerter, der er fuldt af Kjerlighed til Dig, da blev det bittert og koldt, og min Tilværelse blev øde og tom. Bliv mig en lille trofast Veninde, lad mig trygt kunne nedlægge hos Dig enhver Sorg og Glæde, vær mig den anden Sine², og jeg vil være tilfreds. Jeg føler mig endnu saa umaadelig svag; en venlig Samtale med Dig gjorde mig saa lykkelig; men naar der hengik en Dag, at Du ei tiltalte mig, naar Du syntes mig kold og tilbageholdende, da var jeg forknyt, sonderreven. Ja jeg maa tilstaae det, min Stolthed følte sig krænkert, jeg besluttede at resignere paa dit Ven-skab; dog, min lille egen Veninde, med Hensyn til Dig kan min Stolthed ei være af nogen Varighed, og om Du atter og atter stødte mig fra Dig, saa maatte jeg atter og atter bønfalde Dig om ei at forlade mig.

Vær fuldkommen vis paa, at Du aldrig ved nok saa stor Venlighed og Tillid skal opvække noget utidigt Haab hos mig, og tilgiv mig, hvis min Opførsel endnu i nogen Tid skulde røbe noget Mere end Venskab.

Jeg føler med Vished, at min Aand med Guds Hjælp skal blive stærk og glad; jeg har den Tillid, at jeg bestandig mere skal lære ei at leve for mit jordiske Livs Lykke.

Elskede Veninde, om du nægter mig enhver anden Bøn, saa lad det Løfte, som Du har givet mig, at bede til den Almægtige for mig, være helligt og ubrødeligt. Glem det ikke selv efter mange, mange Dages Forløb. Bed ei om nogen jordisk Lykke for mig, men bed om, at mit Liv maa tjene til Guds Forherligelse. Kjære Annemathæa, jeg besværges Dig ved Alt, hvad der er Dig helligt og dyrebart, ei at nægte mig denne Bøn. Selv efter mange Aars Forløb, om mange Miil ligge mellem os, saa er der dog eet Sted, hvor min Tanke kan være vis paa at træffe sin Ungdomsveninde, og dette Sted er hos Himlens og Jordens Herre.

Hils dine Forældre og Sine, og bring dem min oprigtige Tak for deres Deeltagelse og deres kjærlige Overbærelse med min Svaghed. Hvis det ikke generer Dig, da vilde nogle Linier fra Dig glæde mig meget. – d. 16de Aug. er jeg i Kjøbenhavn. – For Publicums Skyld lyder Brevet paa Sine. – Lev vel, min Veninde! Ikke sandt, Du vil altid være en trofast Veninde for

din hengivne
D. G. Monrad.

2.

Nykjøbing p. F. den 22 Septbr. 1881.

Kjære Annemathæa!

Jeg kan ikke faa Hammerich³ ud af min Tanke, jeg kan ikke tænke paa Andet eller tale om Andet.

¹ M S.: mig.

² Jvfr. S. 61.

³ Martin Hammerich var død den 20. September 1881 paa Iselingen.

Gud give, at Troen nu maa brænde hos dig rigtig klar og lys, saa det store Haab om Gjensyn mildner Øieblikkets Smerte.

Emmy sender en kjærlig Hilsen. Endnu intet Brev fra Adda¹.

Din trofast hengivne
D. G. Monrad.

TILLÆG

Efter at de 12. R. III, 137 ff. givne Meddelelser om D. G. Monrads Skoleven, den senere Stiftsprovst C. L. Tobiesen var sat, er der i den til de Rahbekske Mindestuer knyttede Haandskriftssamling blevet fundet et Brev fra Monrad til Tobiesen. Som det formentlig eneste bevarede i sin Art skal Brevet meddeles nedenfor.

Engtoftevei Nr. 1

30 Oktbr. 1888²

Kjære gamle Ven!

Jeg er blevet noget sørgmodig over, at ogsaa du vil drage bort. De Gamle drage bort, den ene efter den anden, og saa overfalder man af en Forladtheds og Ensomheds Følelse. Hvem skal saa være dine Eftermænd som Provst og Stiftsprovst? Jeg tænker paa Helweg som Stiftsprovst³ og Ishøi som Provst⁴, men inden jeg tager nogen endelig Beslutning, vilde jeg jo gjerne høre din Mening.

Ordinationen er bestemt til den 2. Dcbr. Jeg tør da vente ogsaa at se dig.

Jeg bliver gammel og græmmer mig over at se det styrte sammen, hvorfor jeg har arbejdet siden 1839.⁵

Med venlig Hilsen til Døttrene

din hengivne
D. G. Monrad.

¹ Monrads Datter Ada Maria (1841–1915) gift med Professor Niels Christian Frederiksen (1840–1905), der 1877 havde maatte drage til Amerika paa Grund af sit økonomiske Skibbrud.

² Fejlskrift for: 1885.

³ Sognepræsten i Kobelev Hans Friedrich Helweg (1816–1901) blev 22. Januar 1886 Tobiesens Efterfølger som Stiftsprovst for Lolland-Falsters Stift. Til hans Efterfølger som Provst for Lollands Nørre og Sønder Herreder udnævntes s. D. Sognepræst i Halsted-Aunede Peter Martin Lund (1831–1911), den bekendte Højre-Politiker.

⁴ Sognepræst i Stokkemarke 1883–1903 Christian Frederik August Ishøy (1822–1903).

⁵ Den 3. December 1839 var Monrad for første Gang optraadt offentlig som politisk Taler ved et Studentermøde.